

RECENT VERSCHENEN:

A0 3098
Autocratie - deel II

A0 3098
Ongewenste
seksuele aandacht

A0 3097
De Grote Zoektocht naar
Werk- en Levensgeluk

A0 3096
Autocratie

Kijk op onze website voor
abonnementen en losse uitgaven:

www.actueleonderwerpen.nl

ISBN 9789085872818

9 789085 872818

3100

jaargang 86
augustus 2022

ACTUELE ONDERWERPEN

Onderwijs ook thuis

De andere leerweg - facetten van het thuisonderwijs

drs. Wim Kleijne

INHOUD

- 4 Het geven van onderwijs is vrij
- 5 Leerplicht
- 6 Situatie elders
- 8 Terug in Nederland
- 9 Op gespannen voet
- 11 Onderwijs thuis
- 14 Vormgeving van het thuisonderwijs
- 15 Inhoud van het thuisonderwijs
- 18 Kritiek op thuisonderwijs
- 19 '(Toe)zicht' op het thuisonderwijs
- 20 De toekomst van thuisonderwijs
- 23 Verder lezen
- 23 Over de auteur

AO – relevante onderwerpen binnen de belangstellingsfeer van het onderwijs

COLOFON

Platform Profielactueel verzorgt in opdracht van Prosu Media Producties/Stichting IVIO de uitgave van AO (Actuele Onderwerpen). Experts informeren op compacte, gedegen én toegankelijke wijze over thematiek die zich met name richt op vernieuwingen en de gevolgen daarvan voor mens en samenleving, milieu en klimaat. Tot de doelgroep behoren onderwijsinstellingen, bibliotheken en particuliere lezers. Stichting IVIO (Instituut voor Individuele Ontwikkeling) is in 1936 opgericht. www.ivio.nl

Uitgever Drs. Meine Breemhaar
Redactie Ben Claessens
 Andries Greiner
info@actueleonderwerpen.nl

Vormgeving utliek-Design.nl
Productie Koopmans Mailing & Handling

Publicatiejaar 2022
SISO-code 453.9, trefwoord: Thuisonderwijs
Coverfoto Pexels - Andrea Piacquadio

Voor abonnementen, adreswijzigingen, meeroplage en specials raadpleeg de website: www.actueleonderwerpen.nl

Voor bijna iedereen is het onderwijs zoals dat op scholen wordt gegeven overbekend: de meeste mensen hebben ooit op school gezeten. Daarom ontgaat het velen dat er ook andere vormen van onderwijs bestaan. Sommigen hebben dan nog wel gehoord van bijvoorbeeld onderwijs aan zieken, of van onderwijs op latere leeftijd via een instelling voor afstandsonderwijs. Maar het zal het gros van de lezers ontgaan dat er ook een vorm van onderwijs bestaat dat 'thuisonderwijs' heet. Onderwijs gegeven door ouders van jonge kinderen aan hun eigen kinderen, die niet op een school zitten. In dit AO wil ik ingaan op deze vorm van onderwijs.

Wim Kleijne, auteur

 @AO_reeks

HET GEVEN VAN ONDERWIJS IS VRIJ

Het onderwijs zoals wij dat in Nederland kennen heeft een heel bijzondere status in onze maatschappij. Onze Grondwet schrijft uitvoerig over het onderwijs, het onderwijsartikel (art 23) is zelfs het langste artikel dat over een van de grondrechten gaat. Citaat:

Het onderwijs is een voorwerp van aanhoudende zorg der regering. Het geven van onderwijs is vrij, behoudens het toezicht van de overheid en, voor wat bij de wet aangewezen vormen van onderwijs betreft, het onderzoek naar de bekwaamheid en de zedelijkheid van hen die onderwijs geven, een en ander bij de wet te regelen.

Het openbaar onderwijs wordt met eerbiediging van ieders godsdienst of levensovertuiging, bij de wet geregeld.

In elke gemeente wordt van overheidswege voldoende openbaar onderwijs gegeven in een genoegzaam aantal scholen. Volgens bij de wet te stellen regels kan afwijking van deze bepaling worden toegelaten mits tot het ontvangen van zodanig onderwijs gelegenheid wordt gegeven.

Dan volgen er nog stukken over de gelijkstelling van openbare en bijzondere scholen, over kwaliteitseisen, over de resultaten van het onderwijs en dergelijke.

Het is heel bijzonder dat de Grondwet zo'n uitvoerige aandacht schenkt aan het onderwijs. Dit in tegenstelling tot andere grondrechten, zoals die van sociale zekerheid en dergelijke. Maar dat is dan ook niet voor niets. In ons land heeft zich een langdurige strijd afgespeeld over de plaats van het bijzonder onderwijs ten opzichte van het openbaar onderwijs. Deze strijd is beslecht in 1917 met de zogenoemde pacificatie (vrede), waarbij het bijzonder onderwijs dezelfde rechten en plichten kreeg als het openbaar onderwijs. De strijd was zo hevig geweest, de 'vrede'

Een klas uit het begin van de 20e eeuw

die gesloten was, werd zo belangrijk gevonden dat mogelijke wijzigingen zo moeilijk mogelijk gemaakt moesten worden. En dus was een plek in de Grondwet (het toenmalige artikel 192, nu artikel 23) de aangewezen plaats. 'Gewone' wetten kunnen vrij gemakkelijk weer gewijzigd worden, maar een verandering in de Grondwet is uiterst moeilijk, tijdrovend en veel minder afhankelijk van toevallige meerderheden.

LEERPLICHT

De overheid kan dan wel bepalen dat er voldoende scholen moeten zijn (zie art. 23, Grondwet), maar als er geen leerlingen komen, dan is dit een lege bepaling.

De wet die een eind maakte aan kinderarbeid handelt over de leerplicht van jongeren. Wanneer er sprake is van de verplichting om onderwijs aan een school te volgen, dan wordt dit schoolplicht genoemd.

Al sinds 1901 bestaat er in ons land leerplicht voor jongeren. Diverse

wijzigingen zijn in de loop van de 20ste eeuw in deze wet aangebracht. De huidige regeling van de leerplicht is gebaseerd op de wet van 1969, met latere aanpassingen voor de verschillende nieuwere vormen van onderwijs. Maar de basis van 1969 is gebleven, namelijk dat ouders verplicht zijn dat hun kinderen vanaf een bepaalde leeftijd ingeschreven staan bij een school en dat zij die school ook daadwerkelijk bezoeken. De overheid houdt toezicht op de inschrijving van de kinderen en op het doorlopende schoolbezoek. Die toezichtstaak is per gemeente opgedragen aan een ambtenaar in die gemeente, de leerplichtambtenaar. Bij overschrijding van de leerplichtregels kan de leerplichtambtenaar een proces verbaal opmaken dat kan leiden tot een boete van wel € 500, - of tot een zitting bij de rechter. In feite is de leerplicht in ons land dus een schoolplicht.

SITUATIE ELDERS

De hiervoor geschetste situatie zal de meeste lezers zo vertrouwd in de oren klinken dat zij wellicht nauwelijks beseffen dat het ook heel anders kan. In de meeste landen is er geen sprake van dat openbaar en bijzonder onderwijs gelijk worden behandeld, noch inhoudelijk, noch financieel.

De Nederlandse Grondwet

artikelnr of zoekterm

Artikel 23: Het openbaar en bijzonder onderwijs

> Grondwet van 2006
> Hoofdstuk 1: Grondrechten

22 ← Artikel 23 → 24

1. Het onderwijs is een voorwerp van de aanhoudende zorg der regering.
2. Het geven van onderwijs is vrij, behoudens het toezicht van de overheid en, voor wat bij de wet aangewezen vormen van onderwijs betreft, het onderzoek

De Nederlandse Grondwet met het belangrijke artikel 23

Als ouders daar kiezen voor bijzonder onderwijs, dan zullen zij doorgaans zelf de kosten van dat onderwijs moeten dragen. Het is een groot goed dat wij in ons land zover gekomen zijn dat we op deze gelijkheidsbasis met elkaar kunnen omgaan: openbaar (in stand gehouden door de overheid) en bijzonder (in stand gehouden door verenigingen/stichtingen), waaronder bijvoorbeeld protestants christelijke scholen, katholieke scholen, islamitische scholen, vrije scholen en vele andere). Alle met eigen achtergronden en 'inkleuringen', maar met dezelfde kwaliteitseisen, waarop de inspectie van het onderwijs toezicht houdt. Bij overtreding van de regels of niet voldoen aan de kwaliteitseisen volgt een aanwijzing tot verbetering en in hardnekkige gevallen kan de minister de financiering stopzetten. Dit laatste betekent dan in feite het einde van de school. Ook in de meeste andere landen bestaat er doorgaans een vorm van inspectie die toezicht houdt op de kwaliteit van het gegeven onderwijs.

Anders ligt het met de leer- resp. schoolplicht. In de meeste westerse landen bestaat er in feite alleen een leerplicht. Jongeren kunnen dan ook bijvoorbeeld onderwijs thuis van ouders ontvangen. In diverse landen is dit vanwege de geografische omstandigheden de enige mogelijkheid. Denk bijvoorbeeld aan Patagonië (Argentinië in Zuid-Amerika) waar boerderijen soms (meer dan) honderd kilometer van elkaar liggen, zodat er in de verre omtrek geen school(tje) te vinden is. Vaak verzamelen de kinderen zich dan gedurende enkele weken op één boerderij, waar zij van de familie (meestal de vrouw des huizes) onderwijs krijgen. Dikwijls nog ondersteund via radio/internet/TV door een pedagogisch/onderwijskundig centrum. Een noodzakelijke vorm van thuisonderwijs. Deze situatie doet zich ook voor in Australië, in de Scandinavische landen, in Zuid-Afrika om maar enkele te noemen. Maar niet alleen in die afgelegen gebieden is er sprake van onderwijs thuis, ook in ons buurland België is onderwijs thuis een geaccepteerd en wettelijk toegelaten verschijnsel.

En nog 'dichterbij', namelijk binnen ons Koninkrijk, in het land Curaçao, is thuisonderwijs wettelijk toegestaan.

In al deze situaties zijn ouders vrij om te kiezen voor het reguliere schoolonderwijs, dan wel om hun kinderen thuisonderwijs te geven. Zij zijn ook niet verplicht om redenen aan te voeren voor hun keuze.

TERUG IN NEDERLAND

Die keuzevrijheid bestaat in Nederland niet, want de leerplichtwet is een schoolplichtwet. Toch spreekt deze wet ook van uitzonderingen, namelijk in artikel 5:

De ouders zijn vrijgesteld van de verplichting om te zorgen, dat een jongere als leerling van een school staat ingeschreven, zolang

- *de jongere op lichamelijke of psychische gronden niet geschikt is om tot een school dan wel een instelling te worden toegelaten;*
- *zij tegen de richting van het onderwijs ook alle binnen redelijke afstand van de woning- of, indien zij geen vaste verblijfplaats hebben, op alle binnen Nederland - gelegen scholen onderscheidenlijk instellingen waarop de jongere geplaatst zou kunnen worden, overwegende bedenkingen hebben;*
- *de jongere als leerling van een inrichting van onderwijs buiten Nederland staat ingeschreven en deze inrichting geregeld bezoekt.*

Afgezien van het bepaalde onder het derde gedachtenstreepje, zijn de teksten achter de eerste twee tamelijk ruim geformuleerd. Wat zijn bijvoorbeeld 'psychische gronden'? Wat de een een grond voor vrijstelling vindt, zal een ander die wellicht betwisten. Een welles/nietes gevecht met de leerplichtambtenaar ligt dan op de loer. En dan de 'richting', namelijk

Jan Terpstra, antirevolutionaire jurist, onderwijsdeskundige en minister van Onderwijs in het derde kabinet-Ruijs de Beerenbrouck 1929-1933.

de richting van waaruit onderwijs wordt gegeven, in de praktijk gaat het dan vaak over de religieuze richting. Een gezin kan dan wel bijvoorbeeld protestants christelijk zijn, maar deze betiteling kan dan nog steeds op zeer veel sub-richtingen van de protestants christelijke richting slaan, van uiterst rechts orthodox tot uiterst links vrijzinnig. Ook hier weer een bron van gekissebis. En hoe zit het met andere dan religieuze richtingen, bijvoorbeeld pedagogische richtingen of bepaalde vormen van pedagogisch handelen? Kortom,

de wet kent enkele ontheffingsmogelijkheden van de schoolplicht, maar deze zijn slecht geformuleerd. Ze geven in de praktijk meer handvaten aan de overheid om een verzoek af te wijzen dan een mogelijkheid voor ouders om het gewenste onderwijs voor hun kinderen te kunnen vormgeven.

OP GESPANNEN VOET

In het begin van de 20ste eeuw heeft de overheid er goed aan gedaan om regels te stellen met betrekking tot het onderwijs aan jongeren. Zowel ten aanzien van de kwaliteitseisen als van de leerplicht. In die zin vormen zowel de regels uit de Grondwet als de bepalingen van de Leerplichtwet een perfect bestuursinstrumentarium. Met dit laatste woord wordt tevens

Thuisonderwijs – een bijna onvoorstelbaar grote groep jongeren in de leerplichtige leeftijd zit niet op een school

de makke van het geheel duidelijk. Al deze regels staan ten dienste van het bestuursorgaan van de overheid, duidelijk patriarchaal geformuleerd zonder echte ruimte voor de burger. Bovendien staat het geheel op gespannen voet met de Grondwet, namelijk dat het onderwijs vrij is binnen kwaliteitseisen. In werkelijkheid betreft die vrijheid alleen de vrijheid van oprichting en van inrichting en daarmee is het met de genoemde vrijheid wel gedaan. Want "Vadertje staat weet wat goed voor u is".

Alsof ouders niet meer zeggenschap over de ontwikkeling van hun kinderen moeten hebben. Kijk eens naar de vroegste ontwikkeling van het kind, hoe het kind zijn handjes uitstrekt om dingen te pakken en te 'onderzoeken'. Het zit als vanzelf in het kind om zich te ontwikkelen. Ieder kind doet dat, maar wel op eigen wijze, verschillend van een

ander kind. En die lerende houding kan het alleen ontwikkelen binnen de 'omgeving' die het door de ouders krijgt aangereikt. Maar vanaf de leerplichtige leeftijd neemt de overheid het als het ware over. De ontwikkelingswijze van het kind wordt dan in vaste schoolbanen geleid. Heeft het kind dan geen recht meer om zich op zijn eigen unieke wijze te ontwikkelen? Naast de leerplicht zou er meer oog moeten zijn voor de diversiteit van leren. We zouden meer moeten gaan denken in termen van leerrecht dan in termen van leerplicht. En leerrecht veronderstelt (meer) verantwoordelijkheid van ouders voor het onderwijs. Toegegeven, zeer veel ouders zijn wellicht niet in staat om het leerrecht van hun kind vorm te geven. Daar staat tegenover dat een toenemende groep ouders het leerrecht goed begrepen heeft en in staat is gebleken daar op de juiste wijze handen en voeten aan te geven. Durven we het als samenleving dan aan om de patriarchale bestuursteugels iets te laten vieren?

ONDERWIJS THUIS

Een bijna onvoorstelbaar grote groep jongeren in de leerplichtige leeftijd zit niet op een school. Een klein gedeelte van deze groep heeft vrijstelling van de schoolplicht gekregen op grond van artikel 5 van de leerplichtwet. De overgrote meerderheid van de niet-schoolgaande jeugd is zonder ontheffing toch niet op school: drop-outs, wegens misdragingen verwijderd, niet welkom elders en dergelijke. Deze laatste groep valt buiten het zicht van de overheid. Het totale aantal niet-schoolgaande leerplichtigen is waarschijnlijk ongeveer 20.000). Een betrekkelijk klein (maar groeiend) deel van deze totale groep krijgt uit positieve, ideële overwegingen, thuis onderwijs van de ouders. Dit betreft voornamelijk hen die ontheffing van de leerplicht voor hun kinderen hebben gekregen. Ook zijn er ouders die ondanks de afwijzing van de aanvraag tot ontheffing toch thuisonderwijs

geven aan hun niet-schoolgaande kinderen. Zij riskeren daarmee een behoorlijke boete dan wel een rechtszaak. Maar het geven van onderwijs volgens hun eigen ideeën weegt voor hen zwaarder dan de genoemde risico's.

VORMGEVING VAN HET THUISONDERWIJS

Het geven van onderwijs aan 20 kinderen tegelijk is een vak, letterlijk en figuurlijk. Het geven van onderwijs aan je eigen kind is niet een vak. Je kunt het alleen in de praktijk leren. En dat is wat thuisonderwijzers doen. Proberen, je neus stoten, om raad vragen, zelfstudie... Voor veel ouders, met name ouders die al in de kleuterleeftijd van hun kind(eren) beginnen, is thuisonderwijs vanaf zes jaar een 'natuurlijke verlenging'.

Een van de twee ouders draagt doorgaans de eindverantwoordelijkheid, de ander handelt naar vermogen (tijd en expertise) mee. In de praktijk komt veel 'unschooling' voor, waarbij het onderwijs zich aanpast aan de interesses, hobby's en dergelijke. Ouders die thuisonderwijs geven, bereiden zich doorgaans heel nauwgezet op deze activiteit voor. Ze leren het met vallen en opstaan, door zich in te lezen in beschikbare literatuur, maar ook door contacten met andere thuisonderwijzers. Bijvoorbeeld via de Nederlandse Vereniging voor Thuisonderwijs, of de 'Stichting Christenen voor Onderwijsvrijheid': platforms 'voor thuisonderwijzers. Werkbijeenkomsten, contacten over en weer, cursussen e.d. staan in het teken van het vergroten van hun vakbekwaamheden. Het is hartverwarmend om te zien hoe het velen lukt om bekwame thuisonderwijzers te worden.

Niet alleen vakbekwaamheid als thuisonderwijzer, maar ook het kunnen opbrengen van de discipline om dag in dag uit met hun kinderen

Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen in Den Haag

aan hun onderwijstaak te werken, is nodig.

Thuisonderwijzers werken veelal met een routine waarin de ene activiteit wordt gevolgd door een andere, een natuurlijk ritme waarin leven en leren elkaar afwisselen en met elkaar verweven zijn. Er wordt gezocht naar een balans tussen leren aan tafel, actievere leervormen, taken in huis, muziek-instrument oefenen, lezen, clubjes e.d. Daarnaast vindt ook een deel van het leren met regelmaat buitenshuis plaats. De kernvakken en andere interessante of verplichte onderwerpen vinden eerder een

plek in het eigen ritme dat past bij het gezin dan in een strikt zelfgemaakt rooster. Hoewel er ook thuisonderwijzers zijn die volgens een strikt, zelfgemaakt, rooster werken. Ook is in veel gevallen gedacht aan een ruimte (meestal een kamer in huis) voor de jongeren waarin zij onderwijs ontvangen en zelf werken. Een ruimte met veel leer materiaal.

INHOUD VAN HET THUISONDERWIJS

Welke onderdelen van het thuisonderwijs willen/moeten thuisonderwijzers aan de orde stellen? Alle thuisonderwijzers zijn met welbepaalde ideeën aan de uitdaging van thuisonderwijs begonnen. Anders dan qua vormgeving is de inhoud van thuisonderwijs veelal weinig anders dan

van schoolonderwijs. De meeste ouders volgen de kerndoelen basisonderwijs, of kijken er in ieder geval met een scheef oog naar. In een aantal gevallen voegen thuisonderwijzers wel kennis/vaardigheden toe: al op de basisschoolleeftijd een extra taal naast Engels (bijvoorbeeld Duits als een van de ouders van Duitse afkomst is, of Arabisch), godsdienstonderwijs (met name als ouders een richtingbezwaar hebben). Er speelt nog een andere wens. Ouders willen niet te veel van het schoolonderwijs afwijken in verband met een onverhoopte maar verplichte gang naar school. Ontheffingen moeten namelijk elk jaar opnieuw worden aangevraagd en leerplichtambtenaren veranderen nog wel eens van opvatting. Uiteindelijk zal een kind van ongeveer 12 jaar toch onderwijs willen/moeten krijgen in de vakken die naar een eventueel eindexamen toeleiden: alleen al voor een verdere beroepsopleiding van groot belang. Dus voorafgaand aan de 12 jarige leeftijd zal een kind moeten leren rekenen, lezen, schrijven, leren hoe de omgeving in elkaar zit, leren hoe je met elkaar omgaat, leren hoe je je lichaam moet ontwikkelen enz.

Hiernaast zal het thuisonderwijs nadruk willen leggen op de redenen waarom het kind niet naar school gaat. Zo zijn er kinderen die volslagen doordraaien in een schoolse omgeving. Maar ook vinden ouders redenen in bijvoorbeeld de geringe samenhang tussen de lesinhouden en vakken. Of te weinig specifieke aandacht voor creatieve onderdelen. Of te weinig aandacht voor bepaalde levensovertuigingen en daarvan afgeleid dagelijkse beoefening van die overtuiging. Of misschien wel te weinig aandacht voor museumbezoek, of te weinig spelvormen binnen het onderwijs. Of te weinig aandacht voor de natuur, of te weinig aandacht voor het leven in een huishouden. Zo zijn er ontzettend veel redenen waarom ouders hun eigen inhouden van het thuisonderwijs willen bepalen en tegelijk hun kinderen willen opleiden tot goede burgers die verder kunnen in de maatschappij. Datzelfde geldt niet alleen voor de leeftijd tot

SCHEMA THUISONDERWIJS							
DAGSCHEMA EN WEEKPLANNING							
	MA	DI	WOE	DO	VRIJ	ZAT	ZON
OGTEND							
ACTIVITEIT							
SCHOOL							
CREATIEF							
LUNCH							
MIDDAG	MA	DI	WOE	DO	VRIJ	ZAT	ZON
EVEN ALLEEN							
SCHOOL							
ACTIVITEIT							
CHILL							

www.marstyle.nl

Een dagschema voor thuisonderwijs

12 jaar, maar ook voor daarna. Dan zal het veel moeilijker worden voor de gemiddelde ouder om zelf het onderwijs vorm te geven. Denk alleen maar aan wiskunde, natuurkunde, scheikunde, talen en andere inhouden. Specialistische kennis op al deze terreinen ontbreekt doorgaans bij de gemiddelde ouder. Dan zien we voor deze leeftijdsgroep dat men zijn toevlucht (positief bedoeld) neemt tot het inkopen van lesmateriaal op de verschillende gebieden. Bijvoorbeeld van instituten voor afstandsonderwijs of van educatieve uitgeverijen. Daarnaast blijft dan ruimte voor de eigen invulling.

Op een dergelijke manier weten thuisonderwijzers hun eigen bedoelingen te realiseren en tegelijk hun kinderen te laten ontwikkelen tot waardevolle leden van de maatschappij en op te leiden voor diploma's en vervolgopleidingen.

In alle gevallen wordt duidelijk dat men zich in meerdere of mindere mate afwendt van de schoolse aanpak: minder (of helemaal niet) schools met naast de reguliere inhoud ruim aandacht voor de eigen visie. De maximale afwending van de school zien we in de 'unschooling', een didactische benadering waarbij de schoolse werkwijze met uitleggen en oefenen helemaal los gelaten wordt.

KRIEKE OP THUISONDERWIJS

Geregeld zijn er geluiden tegen thuisonderwijs te horen. Misschien een gebrek aan vertrouwen dat het met kinderen langs de weg van thuisonderwijs wel goed komt. Bijna alle thuisonderwijzers worden hiermee geconfronteerd. Daarnaast is er ook wantrouwen bij veel politieke partijen. Dat heeft ervoor gezorgd dat thuisonderwijs nog steeds geen legale onderwijsvorm is. De kritische geluiden richten zich doorgaans op de veronderstelling dat de jongeren te weinig sociale vorming krijgen omdat zij in de school niet met leeftijdgenoten omgaan. Systematische en grondige observaties logenstraffen deze meningen. Het zijn meningen die iedere toetsing aan de praktijk ontberen. Het is een kwalijke zaak dat door zwaargewichten uit politieke kringen dergelijke slagen in de lucht gegeven worden. Het is uitsluitend te verklaren uit de situatie dat deze zegslieden de bestuursstructuur van groter belang achten dan de feitelijkeheid. Zelfs de Inspectie van het Onderwijs, de 'ogen en oren' van de minister, kan geen feitelijke uitspraken doen, omdat de onderwijsinspectie geen structureel zicht heeft op de dagelijkse praktijk van het thuisonderwijs in Nederland. De inspectie houdt alleen toezicht op schoolonderwijs en niet op thuisonderwijs. Thuisonderwijs is dus helemaal geen zorg van de overheid (zie de eerste zin van art 23 van de Grondwet).

Een en ander betekent dat we met het thuisonderwijs te maken heb-

ben met een voor de overheid tot dusver tamelijk onzichtbaar fenomeen. Pogingen tot legalisering van thuisonderwijs hebben tot op heden niet tot resultaat geleid. Maar er zijn signalen die er op wijzen dat er een verandering in de lucht zit. Hoe en wat zal een toekomstig wetsontwerp leren.

'(TOE)ZICHT' OP HET THUISONDERWIJS

Het feit dat niemand toezicht houdt op het thuisonderwijs en dat onbekend was (is) hoe het met de kwaliteit van het thuisonderwijs in individuele gevallen gesteld is, was aanleiding voor enkele onderwijsdeskundigen een Stichting in het leven te roepen met als doel het waarborgen van de kwaliteit van thuisonderwijs door certificering (en het verrichten van al wat hiertoe bevorderlijk kan zijn), de Stichting Keurmerk Thuisonderwijs.

Uit de aard van de zaak is de stichting een particulier initiatief, zonder officiële status. De achtergrond van de leden van het Bestuur en van de leden van de Raad van Toezicht garandeert echter een hoge kwaliteit van handelen.

Ouders van een niet schoolgaand kind kunnen een aanvraag indienen om de kwaliteit van hun thuisonderwijs te komen beoordelen. Vooraf dienen de ouders een onderwijsplan in dat zij bij het thuisonderwijs volgen. Wanneer dit in orde wordt bevonden, volgt huisbezoek. Een keurmeester stelt vast of het onderwijsplan daadwerkelijk en met goed resultaat wordt uitgevoerd.

Een grondig gesprek met de ouders, en met het betreffende kind wordt gevoerd. Het leermateriaal en de leeromgeving worden bestudeerd. Alle kwaliteitsaspecten komen aan de orde. Van het daadwerkelijke onderwijs, tot activiteiten die dit onderwijs ondersteunen en de realisatie van de specifieke redenen waarom thuisonderwijs hier aan de orde is. De sociale omgeving komt nadrukkelijk aan de orde met de sociale contacten die

het kind onderhoudt. Ook sportieve, lichamelijke oefening-achtige elementen staan naast de meer cognitieve, creatieve en sociale elementen nadrukkelijk op het programma. Ook wordt grote aandacht besteed aan het portfolio waarin de resultaten van het thuisonderwijs geregistreerd worden. Tot en met de afgenomen toetsen die via diverse organisaties verstrekt en beoordeeld worden.

Wanneer aan de kwaliteitseisen voldaan is, wordt een zogenaamd Keurmerk verstrekt dat een maximale geldigheid van drie jaar heeft. Bij verlenging volgt een nieuw bezoek. Ook komt het voor dat er (nog) niet aan de kwaliteitseisen is voldaan. Aanwijzingen tot verbetering leiden dan gewoonlijk een aantal maanden later tot het gewenste keurmerk. Ouders stellen het keurmerk zeer op prijs en tonen het de leerplichtambtenaar en/of de rechter wanneer zij gedaagd worden.

Ook is er een gemeentebestuur dat het keurmerk verplicht stelt om een aanvraag tot leerplichtonthefing goed te keuren. Meer gedetailleerde informatie is te lezen op de genoemde website.

DE TOEKOMST VAN THUISONDERWIJS

De toekomst van thuisonderwijs is ongewis. De overheid is er zich al vele jaren van bewust dat de huidige regeling niet goed is. In de eerste plaats is thuisonderwijs nu alleen toegankelijk voor ouders met een richting-bezwaar (LPW 1969, artikel 5 onder b) of voor ouders wier jongere op lichamelijke of psychische gronden niet geschikt is voor schoolonderwijs (LPW 1969, artikel 5 onder a). Willen ouders om andere redenen thuisonderwijs bieden, bijvoorbeeld omdat ze een-op-een onderwijs voor hun kind veel geschikter vinden dan het klassikale karakter van schoolonderwijs, of omdat ze slechte ervaringen hebben met schoolonderwijs (bijvoorbeeld onveiligheid), dan staat de wet dat niet toe. In de tweede

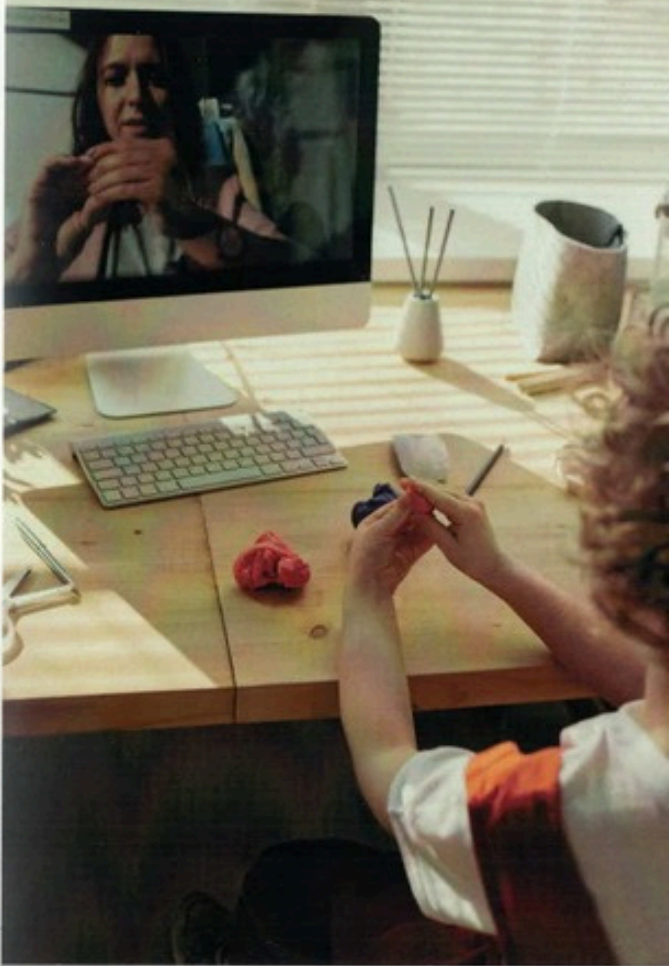

FOTO: PIVETS - ALISA M. CAMERON

plaats ontbreekt toezicht, waardoor de overheid geen zicht heeft op de uitoefening van het leerrecht dat elk kind heeft.

De hiervoor al genoemde Stichting Keurmerk Thuisonderwijs wil bijdragen aan wettelijke erkenning van thuisonderwijs. De stichting is van mening dat thuisonderwijs een volwaardig alternatief kan zijn voor schoolonderwijs. Deze opvatting wordt ondersteund door wetenschappelijk onderzoek waaruit blijkt dat ouders hun kinderen deugdelijk thuisonderwijs kunnen bieden. Deze opvatting wordt mede ondersteund door de uitkomsten van het eigen onderzoek in het kader van certificering. Vanaf 2016 heeft de stichting meer dan 170 certificaten verleend aan ouders die hun kind deugdelijk thuisonderwijs boden.

Tot slot, het geven van onderwijs is vrij, behoudens het toezicht door de overheid. Zo staat het in de Grondwet. In dat licht is het bevreemdend dat thuisonderwijs geen optie kan zijn. Een gebrek aan kwaliteit kan het niet zijn. Uit onderzoek is genoegzaam gebleken dat thuisonderwijs succesvol kan zijn. Is het dan misschien de politieke wil die ontbreekt, bijvoorbeeld omdat thuisonderwijs ongelijkheid bevordert? Of omdat thuisonderwijs tot een parallelle samenleving zou kunnen leiden waarin bevolkingsgroepen tegen elkaar uitgespeeld worden? Of toch de angst voor het verliezen van controle door de overheid op het leer- en ontwikkelproces van kinderen? Of de behoefte om alles te kunnen kwantificeren? Thuisonderwijzers laten zich niet zo snel vangen in een systeem, en dat past niet bij een op controle gerichte overheid. En toch is juist de diversiteit en creativiteit van de gemeenschap van thuisonderwijzers één van haar sterke punten. De thuisonderwijzers vormen een lerende gemeenschap waar de overheid, die haar grip op kwalitatief goed onderwijs meer en meer kwijtraakt. Juist hiermee zou de overheid haar voordeel kunnen doen. Als zulke zorgen zouden bestaan, is deugdelijk onderzoek geboden om na te gaan of zulke veronderstellingen gerechtvaardigd zijn.

VERDER LEZEN

Zie de websites:

- stichtingkeurmerkthuisonderwijs.nl
- www.thuisonderwijs.nl
- www.onderwijsvrijheid.nl

OVER DE AUTEUR

Drs. Wim Kleijne (1942) heeft een leven achter de rug in en in dienst van het onderwijs. Van onderwijzer tot docent bij het voortgezet onderwijs, het mbo, het hbo en het wetenschappelijk onderwijs heeft hij het onderwijs gediend. Als zodanig en als wiskundige en filosoof heeft hij ook in vele adviescommissies gewerkt en aan vele daarvan leiding gegeven. Daarnaast is hij werkzaam geweest in diverse examencommissies, zoals de staatsexamens in Nederland en het International Baccalaureaat in internationaal verband. Hij is werkzaam geweest als (coördinerend en plv. hoofd-) inspecteur van de Inspectie van het Onderwijs. De van het 'normale' patroon afwijkende onderwijsvormen hebben altijd zijn bijzondere belangstelling gehad, zoals het afstandsonderwijs, het tweede kans onderwijs, het onderwijs aan zieken en het thuisonderwijs. Nog steeds is hij werkzaam als docent van leerlingen die bijzondere zorg behoeven. Bovendien nog werkzaam binnen de Stichting Keurmerk Thuisonderwijs heeft hij op persoonlijke titel dit AO geschreven. Daarbij heeft hij veel steun gehad en input ontvangen van zijn collega's binnen de Stichting. Zeer veel dank voor alle opbouwende kritiek van hen.

Hopelijk kan deze uitgave een steentje bijdragen tot beter begrip van Thuisonderwijs.